

VÜSAL MƏMMƏDZADƏ

*Bakı Dövlət Universiteti,
Jurnalistika fakültəsinin doktorantı
mail.for.vusal@gmail.com*

**“TWITTER” (“X”) PLATFORMASINDA GÜNDƏM MÖVZULARI İLƏ
BAĞLI İNFORMASIYA MÜBADİLƏSİ
XÜLASƏ**

İnformasiya mübadiləsi üçün mövcud olan geniş imkanlar, xüsusilə, onlayn mühitdə böyük datanın toplanmasına gətirib çıxarmışdır. Hər saniyə böyüyən data müasir jurnalistikada fərqli məqsədlərlə istifadə olunmaqdadır. Sosial media platformalarında toplanan datanı təsvir etmək üçün ədəbiyyata daxil edilmiş “böyük sosial data” anlayışı isə olduqca aktual və əhəmiyyətlidir. Bu, gündəmlə bağlı ictimai rəyin öyrənilməsi baxımından böyük imkanlar təklif edir.

Hazırda beynəlxalq təcrübədə datanın toplanması, işlənməsi və təqdimatı ilə bağlı xüsusi proqram təminatlarından istifadə olunmaqdadır. Müasir jurnalistikada da geniş tətbiq olunmağa başlayan data yeni kontent formatlarının yaranması ilə nəticələnmişdir. Data jurnalistlərinin apardığı analizlər müxtəlif mövzularla bağlı əhəmiyyətli məlumatların əldə olunması baxımından önəmlidir.

Təqdim olunan elmi məqalədə böyük sosial data haqqında məlumat təqdim olunmuş, onun müasir jurnalistikadakı yeri təsvir edilmişdir. Məqalənin praktiki hissəsində manual olaraq böyük sosial data ilə bağlı analiz aparılmış, Azərbaycan gündəmindəki məsələlərlə bağlı “Twitter” platformasında paylaşılan “tvitlər”in məzmunu öyrənilmişdir. Əldə olunan nəticələr vizuallaşdırılaraq təqdim olunmuşdur.

Açar sözlər: Böyük sosial data, Data jurnalistikası, Data analizi, İnformasiya mübadiləsi, Sosial media, Mikrobloq

Onlayn mühitdə interaktivliyə imkan verən yeni alətlərin meydana gəlməsi və mövcud funksiyaların optimallaşdırılması nəticəsində beynəlxalq ədəbiyyatda “*user-generated content*” kimi təqdim olunan istifadəçilərin yaratdığı kontentlərin həcmi artmışdır. Son illərdə müxtəlif platformalarda fərqli format və məzmunlarda paylaşılan kontentlər, həmçinin nəhəng data buludunun formalaşmasına gətirib çıxarmışdır. [4; 1] Haqqında bəhs olunan tendensiya özü ilə elmi ədəbiyyata “böyük sosial data” anlayışını gətirmişdir və hazırda, bu, böyük datanın əksər hissəsini təşkil etməkdədir. Sosial media platformalarında istifadəçi kontentləri hesabına formalaşan böyük sosial data bu gün olduqca əhəmiyyətlidir. Əvvəla, bu, müxtəlif istiqamətlərdə tədqiqatlar aparmağa imkan yaradır. Digər tərəfdən, cəmiyyətin gündəmdə olan məsələlərə münasibətinin öyrənilməsi baxımından əhəmiyyət kəsb edir.

Bu istiqamətdə daha çox diqqət çəkən sosial media platforması “Twitter”dir (və ya “X”). Bu platformanın daha böyük data təqdim etməsi onun texnoloji

xarakterindən, başqa sözlə, alqoritmindən irəli gəlir. "Twitter" sosial mediada informasiya mübadiləsinin mümkün bütün variantlarını təklif edir. Bu platformada informasiya mübadiləsinin xarakterini "Facebook" və ya "LinkedIn" kimi platformalarla müqayisə etsək, aşağıdakı fərqləri görə bilərik:

"Twitter" platformasında informasiya mübadiləsi	"Facebook" platformasında informasiya mübadiləsi
• Qarşılıqlı əlaqə ($A \leftrightarrow B$) İzləyicilər platformada bir-birilərini izlədikləri (və ya dost olduqları) halda bir-birilərinin paylaşdıqları kontentləri görə bilirlər; • Tək yönlü əlaqə ($A \rightarrow B$) Bir istifadəçinin paylaşdığını digər istifadəçilər görə bilirlər. Paylaşan istifadəçinin digər istifadəçilərin paylaşdıqlarını görməsi və ya izləməsi şərt deyil; • İki yönlü əlaqə ($A \rightarrow B \rightarrow A$) İstifadəçilər bir-birini izləmədən və ya dost olmadan bir-birilərinin paylaşdıqları postları görə bilirlər.	• Qarşılıqlı əlaqə ($A \leftrightarrow B$) İzləyicilər platformada bir-birilərini izlədikləri (və ya dost olduqları) halda bir-birilərinin paylaşdıqları kontentləri görə bilirlər;

Cədvəl 1. "Twitter" və "Facebook" platformasında istifadəçilər arasında informasiya mübadiləsinin fərqi

"Twitter"-in informasiya mübadiləsinə yaratdığı imkanlar onu böyük sosial data üçün əhəmiyyətli platformaya çevirib. [1; 2] Fua, Cin və Kim "Twitter"-i xarakteri və alqoritminə görə "digər sosial media platformaları ilə müqayisədə körpü yaratmaq üçün daha geniş imkanlar təklif edən platforma" kimi dəyərləndirir. [5; 117] Müəlliflər platformanın informasiya mübadiləsində "bütün sərhədləri aşdığını" qeyd edirlər, bu isə müxtəlif fikirlərin fərqli sosial qruplar arasında yayılmasına şərait yaradır.

Sadalanan xüsusiyyətlər "Twitter"-i data analizi üçün olduqca əlverişli platformaya çevirmişdir. Hazırda bu platformada fərqli istiqamətlərdə data analizləri aparılmaqdadır. Biznes və marketinq məqsədli analizlər üstünlük təşkil etsə də, bu platforma siyasi proseslərin analizi, ictimai rəyin öyrənilməsi, dövlətlərin siyasi xəttinin izlənilməsi kimi məqsədlərə də xidmət edir.

"Twitter"dən datanın toplanması, emalı və analizi üçün fərqli sosial media alətlərindən istifadə edilməklə yanaşı [7], daha peşəkar tədqiqatlar üçün emal və analiz mərhələlərində "Python" və "R" kimi proqramlaşdırma dilləri geniş tətbiq olunmaqdadır. [6; 7] Bununla yanaşı, daha kiçik həcmli analizlər üçün datanın manual toplanılması və işlənilməsi də kifayət qədər geniş müraciət olunan üsullardandır. Biz də tədqiqat işində praktiki analizi manual olaraq həyata keçirəcəyik. Bunun üçün, ilk növbədə metod və mövzu müəyyənləşdirilməlidir.

Hoffman bildirir ki, data analizi üçün mövzu seçərkən məsələyə iki tərəfdən baxmaq lazımdır:

1. Mövzu gündəmlə bağlıdır?
2. Mövzu gündəmlə bağlı olmayan digər məsələ ilə bağlıdır? [2; 22]

Müəllif qeyd edir ki, birinci halda analiz seçilən mövzunun gündəmə çevrildiyi andan son dövrədək olan zaman aralığını əhatə etməlidir. Data analizi prosesində 2-ci variant aktual olduqda isə analizin məqsədi və xarakteri əsas götürülməklə ilk və ya ən son paylaşılan, seçilmiş müəlliflərin paylaşıqları və ya digər məqamlar əsas götürülməklə datalar toplanılıb analizə cəlb oluna bilər.

Bizim təqdim etdiyimiz analizdə birinci variant əsas götürülmüşdür. Tədqiqat işinin noyabr 2023-cü il tarixində aparıldığını nəzərə alaraq gündəmdə olan məsələlərlə bağlı bir heşteq və iki işarələmə (mention) seçilmişdir.

Analizə cəlb olunan tvitlərin sayı	300 (hər heşteq və işarələmə üzrə 100 tvit)
Tvitlərin paylaşıldığı dövr	Noyabr 2023
Format	Yalnız mətn, mətn+foto, mətn+video, mətn+infografika kombinasiyası
Heşteqlər	#ZangezurCorridor
İşarələmə hesabları	@AzerbaijanMFA, @MFAofArmenia

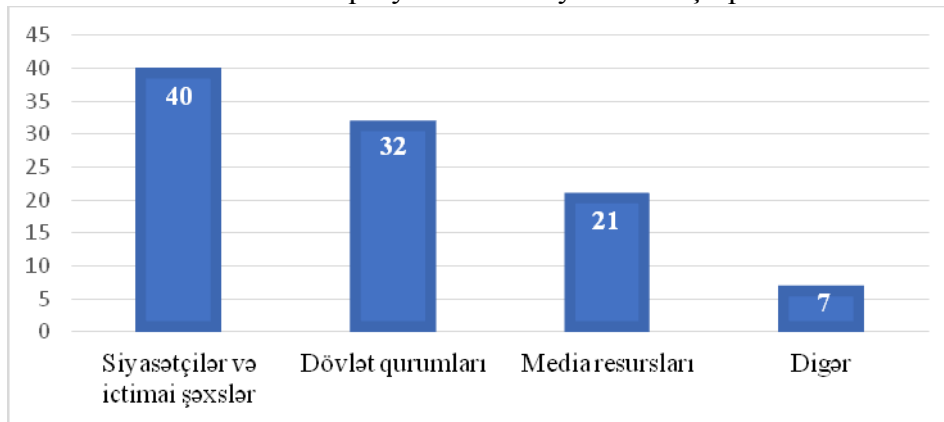
Cədvəl 2. Analizə cəlb olunan tvitlərlə bağlı məlumat

#ZangezurCorridor heşteqi üzrə analizin nəticələri. Analizin daha obyektiv nəticə verməsi üçün seçilmiş heşteq üzrə 100 fərqli hesabın tvitləri prosesə cəlb olunmuşdur. Başqa sözlə, bir hesabdan paylaşılan bir neçə tvitdən yalnız biri analiz üçün seçilmişdir.

Zəngəzur dəhlizi layihəsi 44 günlük müharibədən sonra aktualıq qazanan məsələlərdəndir və bu istiqamətdə fərqli platformalarda müzakirələr davam etməkdə, fərqli fikirlər eşidilməkdədir. Fikir müxtəlifliyi "Twitter" mikrobloq platformasında paylaşılan tvitlərdə də duyulmaqdadır. Heşteqin ingilis dilində seçilməsinin məqsədi, həm də erməni və neytral mənbələrdən olan tvitləri analizə cəlb etməkdir.

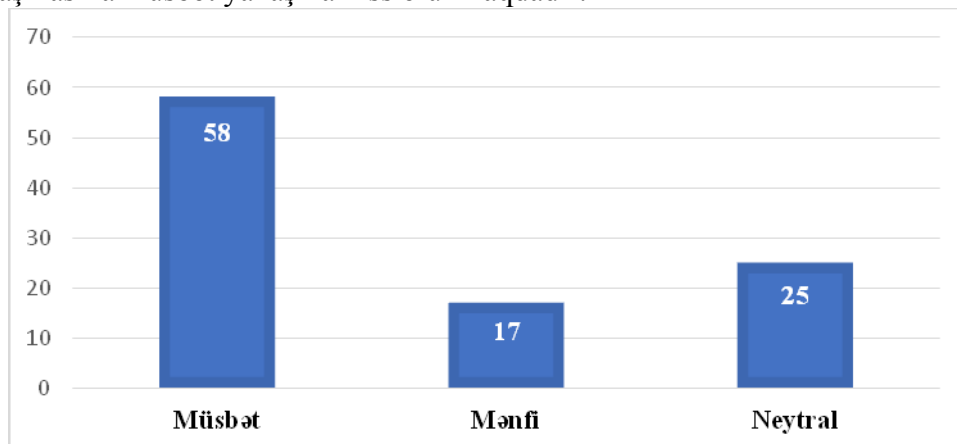
Son illərdə özünü siyasi liderlərin, ictimai şəxslərin və digər nüfuzlu simaların ən aktiv göründüyü platforma kimi təsdiqləyən "Twitter"də apardığımız analizdə də seçilmiş heşteq üzrə paylaşılan tvitlərin müəllifləri içərisində qeyd

olunan kateqoriyalar üstünlüyü nəzərə çarpır.

Qrafik 1. #ZangezurCorridor heşəqi üzrə tvit paylaşan istifadəçilərin kateqoriyalar üzrə bölgüsü

Heşəq üzrə erməni mənbələrindən paylaşılan tvitlərin sayı az olduğu üçün məzmun etibarilə analizə cəlb olunan tvitlərdə Zəngəzur dəhlizi layihəsinin reallaşmasına müsbət yanaşma hiss olunmaqdadır.

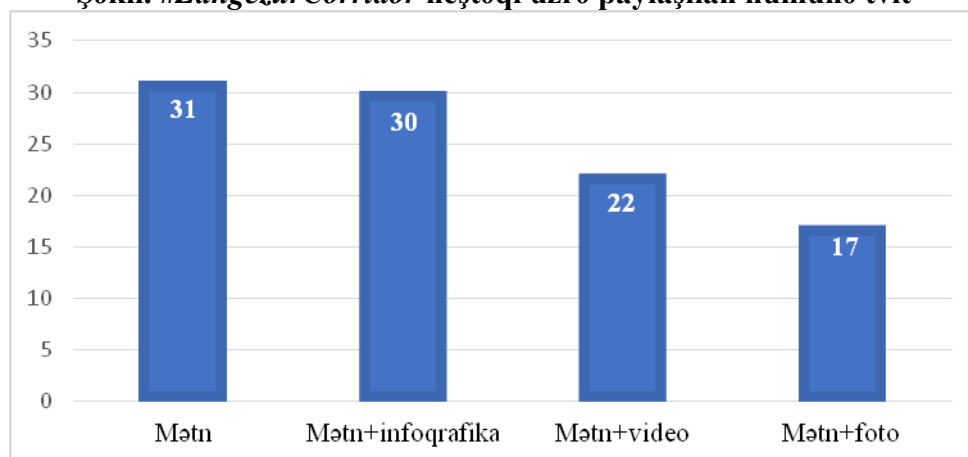

Qrafik 2. #ZangezurCorridor heşəqi üzrə paylaşılan tvitlərdə Zəngəzur dəhlizi layihəsinə münasibətlər

Heşəq üzrə analizə cəlb edilən tvitlər format etibarilə müxtəliflik təşkil etmişdir. Tvitlərin əksəriyyəti yalnız mətn kimi təqdim olunsada, mətn+video, mətn+infoqrafika və mətn+foto kombinasiyalı tvitlər də paylaşılmışdır. Mətn+infoqrafika kombinasiyalı tvitlərdə, əsasən layihə ilə bağlı infoqrafikalar təqdim olunmuş və layihənin əhəmiyyəti vurğulanmışdır.

Şəkil. #ZangezurCorridor heştəqi üzrə paylaşılan nümunə tvit

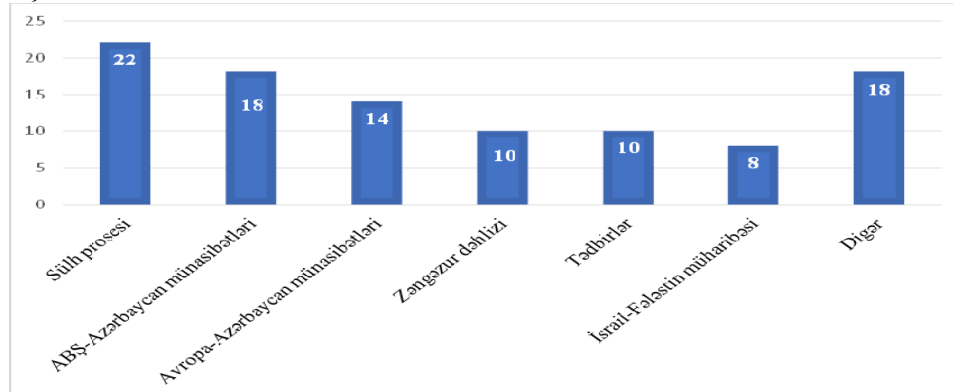

Qrafik 3. #ZangezurCorridor heştəqi üzrə paylaşılan tvitlərin format müxtəlifliyi

Data analizinin növbəti hissəsində Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi (@AzerbaijanMFA) və Ermənistan Xarici İşlər Nazirliyinin (@MFAofArmenia) hesabları üzrə paylaşılan tvitlər nəzərdən keçirilmişdir. Hər iki hesabın eyni vaxtda işarələndiyi tvitlər analizə cəlb edilməmişdir. Analizin bu hissəsində də yalnız ingilis dilində yazılan tvitlər yoxlanılmışdır.

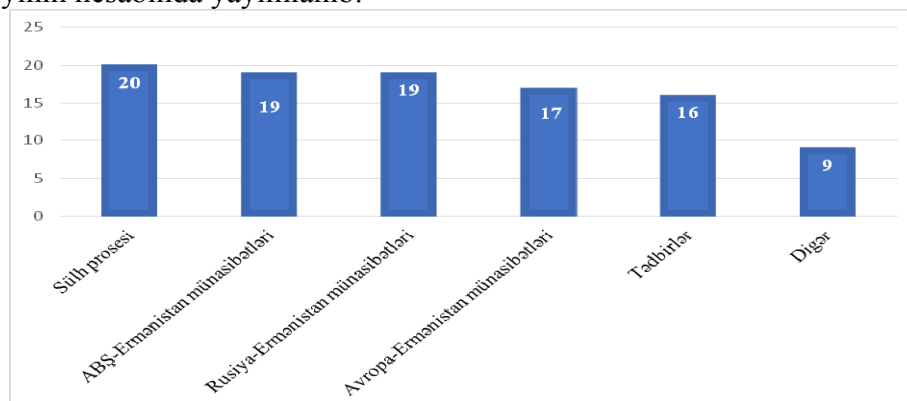
@AzerbaijanMFA tutqacı (handle) üzrə analizin nəticələri. Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi hesabının işarələndiyi tvitlər gündəmlə bağlı məzmunları əhatə etmişdir. Tədqiqat işinin hazırlandığı ayda gündəmlə bağlı məsələlər də tez-tez dəyişdiyi üçün geniş məzmun müxtəlifliyi əmələ gəlmişdir.

Seçilən tvitlərin əksəriyyəti isə Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh prosesi ilə bağlı olmuşdur.

Qrafik 4. @AzerbaijanMFA tutqacı üzrə paylaşılan tvitlərin məzmunu

@MFAofArmenia tutqacı (handle) üzrə analizin nəticələri. Ermənistan Xarici İşlər Nazirliyinin @MFAofArmenia tutqacı üzrə seçilən 100 tvit də məzmun müxtəlifliyi ilə diqqət çəkir. Burada da əsas mövzu Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh prosesidir. Bu mövzuda tvitlərin əksəriyyəti iki ölkənin Xarici İşlər Nazirlikləri tərəfindən paylaşılıb. Ümumilikdə, 200 tvitdən qeyd olunan tutqaclar üzrə 5 tvit Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin, 4 tvit isə Ermənistan Xarici İşlər Nazirliyinin hesabında yayımlanıb.

Qrafik 5. @MFAofArmenia tutqacı üzrə paylaşılan tvitlərin məzmunu

Böyük sosial datanı "fiziki dünya və sosial media datalarının cəmi" kimi dəyərləndirən İşikava bu konsepsiyanın bloq, mikrobloq, sosial şəbəkələr, məzmun platformaları, rəqəmsal oyunlar və digər platformalarda təqdim olunan kontentləri əhatə etdiyini bildirir. [3; 38] Başqa sözlə, hazırda böyük data üzrə analizlər, daha çox "Twitter" platformasında aparılsa da, digər platformalar da belə analizlər üçün əlverişli hesab olunmaqdadır. Xüsusilə, sosial media platformaları informasiya mübadiləsinə imkan yaradan onlayn alətlər ilə fərqli üsullarla böyük sosial data

analizləri təklif edir. Bu cür analizlər gündəmlə bağlı ictimai rəyin öyrənilməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edir və müasir jurnalistikada mövzuların işlənilməsi prosesində geniş tətbiq olunur.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Grandjean, M. (2016). A social network analysis of Twitter: Mapping the digital humanities community. *Cogent Arts & Humanities*, 3(1), 1171458.
2. Hoffman, M. (2021). *Methods for network analysis*. Stanford University. https://bookdown.org/markhoff/social_network_analysis/
3. Ishikawa, H. (2015). *Social Big Data Mining*. CRC Press
4. Olshannikova, E., Olsson, T., Huhtamäki, J. ve Kärkkäinen, H. (2017). Conceptualizing big social data. *Journal of Big Data*, 4(1), 1-19.
5. Phua, J., Jin, S. V., ve Kim, J. J. (2017). Uses and gratifications of social networking sites for bridging and bonding social capital: A comparison of Facebook, Twitter, Instagram, and Snapchat. *Computers in Human Behavior*, 72, 115-122.
6. Steinert-Threlkeld ve Zachary C. (2018). *Twitter as data*. Cambridge University Press
7. Wasim, A. (2021, 18 Mayıs). Using Twitter as a data source an overview of social media research tools. The London School of Economics and Political Science (LSE), *Impact of Social Sciences Blog*. <http://eprints.lse.ac.uk/111332/>

ВУСАЛ МАМЕДЗАДЕ ОБМЕН ИНФОРМАЦИЕЙ, СВЯЗАННЫЙ С ПОВЕСТКОЙ ДНЯ НА ПЛАТФОРМЕ «TWITTER» («X») РЕЗЮМЕ

Широкие возможности для обмена информацией привели к тому, что огромные массивы данных начали скопироваться в онлайн пространстве. Расширяющиеся с каждой секундой данные имеют многоцелевое применение в современной журналистике. Понятие «большие социальные данные», которое было введено в литературу для обозначения данных, скопированных в социально-медийных платформах, является чрезвычайно актуальной и необходимой. Оно предоставляет широкие возможности изучения общественного мнения по поводу повесток дня.

В настоящее время в международной практике получило распространение специальное программное обеспечение, связанное со сбором, обработкой и предоставлением данных. Результатом данных, начавшихся широко применяться, в том числе, и в сфере современной журналистики, стало возникновение новых форматов контента. Анализы, проводимые дата-

журналистами, имеют огромное значение с точки зрения получения важной информации на различные темы.

В настоящей научной статье предоставляется информация о больших социальных данных и обозначено его место в современной журналистике. В практической части статьи была в ручную проведена аналитика больших социальных данных и изучено содержание твитов на повестку дня в Азербайджанском сегменте платформы Твиттер. Полученные данные были предоставлены в визуализированной форме.

Ключевые слова: Большие социальные данные, дата-журналистика, дата-аналитика, обмен информацией, социальная медиа, микроблог.

VUSAL MAMMADZADA

**INFORMATION EXCHANGE ON TREND TOPICS
ON THE "TWITTER" ("X") PLATFORM
SUMMARY**

The wide range of opportunities available for information exchange, especially in the online environment, has led to the collection of large amounts of data. The data, which is growing every second, is being used for different purposes in modern journalism. The concept of "big social data" included in the literature to describe the data collected on social media platforms is very relevant and important. This offers great opportunities in terms of studying public opinion on the trend.

Currently, international practice uses special software related to data collection, processing and presentation. Data, which is widely used in modern journalism, has resulted in the creation of new content formats. Analyzes conducted by data journalists are important in terms of obtaining important information on various topics.

The presented scientific article shows information about big social data and describes its place in modern journalism. In the practical part of the article, a manual analysis of big social data was carried out, and the content of "tweets" shared on the "Twitter" platform related to issues on the Azerbaijani trend was studied. The obtained results were visualized and presented.

Keywords: Big social data, Data journalism, Data analysis, Information exchange, Social media, Microblog

**Rəyçi filologiya elmləri doktoru, professor Q.M.Məhərrəmli
tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur**